

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра плодівництва і виноградарства

**ЗБИРАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ ГЕРБАРІЮ
ПЛОДОНОСНИХ УТВОРЕНЬ ОСНОВНИХ ПЛОДОВИХ
І ЯГІДНИХ КУЛЬТУР**

Методичні вказівки для виконання
самостійної роботи з дисципліни
«Загальне плодівництво» студентами
денної форми навчання першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 203 «Садівництво та
виноградарство»

УДК 634.8

Укладачі:

Полуніна О. В. – кандидат с.-г. наук, викладач кафедри плодівництва і виноградарства Уманського НУС

Чаплюцький А. М. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри плодівництва і виноградарства Уманського НУС

Рецензент:

Балабак А. Ф. – доктор с.-г. наук, професор кафедри садово-паркового господарства Уманського НУС

Методичні вказівки схвалені й рекомендовані до видання методичною комісією факультету плодоовочівництва, екології та захисту рослин Уманського НУС протокол № 4 від 21.12. 2022 р.

1. ЗАВДАННЯ З ВИГОТОВЛЕННЯ ГЕРБАРІЮ

Робочою програмою дисципліни «Загальне плодівництво» передбачено виготовлення гербарію плодоносних утворень основних плодових і ягідних культур у рамках самостійної роботи студента.

Створення гербарію сприяє вивченню будови плодових рослин, а також кращому засвоєнню їх структури плодоносних утворень.

Студенти збирають гербарні зразки плодоносних утворень наступних культур: яблуна, груша, вишня, черешня, слива, абрикоса, горіх волоський, фундук, агрус, смородина та малина (табл. 1).

Гербарні зразки збирають, висушують, оформляють відповідним чином і здають викладачеві в години для індивідуальної роботи згідно графіку деканату.

У ході здачі гербарію студенти повинні знати *назву культури, назву плодоносного утворення та його характеристику*.

Таблиця 1. Перелік плодоносних утворень плодових і ягідних культур

Культура	Плодоносні утворення
Яблуна	Кільчатка, списик, прутик, плодушка, плодуха, плодова сумка (рис. 1)
Груша	Кільчатка, списик, прутик, плодушка, плодуха, плодова сумка (рис. 2)
Вишня	Букетик, плодоносна гілочка (рис. 3)
Черешня	Букетик, плодоносна гілочка (рис. 3)
Слива	Шпорець, плодоносна гілочка (рис. 4)
Абрикоса	Шпорець, плодоносна гілочка (рис. 4)
Агрус	Кільчатка, плодоносна гілочка (рис. 5)
Смородина	Кільчатка, плодоносна гілочка (рис. 5)
Малина	Плодоносний пагін (рис. 6)

2. ТЕХНІКА ЗБИРАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ ГЕРБАРІЮ

Збір плодоносних утворень виконують в кінці вересня – на початку жовтня, для чого передбачене спеціальне заняття, в ході якого студенти знайомляться з різними плодоносними утвореннями та проводять відбір типових зразків. Усі плодові утворення повинні бути зрізані з частиною деревини, на якій вони сформовані. Відібраний зразок студенти вкладають у спеціально підготовлений конверт або файл, позначаючи назву плодового утворення та культуру. Це полегшує подальше оформлення гербарію.

У домашніх умовах зібрані плодові утворення обережно виймають з конвертів (файлів) і висушують за кімнатної температури.

Висушені плодоносні утворення акуратно закріплюють клейкою стрічкою на аркушах білого паперу формату А4 та нумерують. У правому нижньому куті аркуша зазначають плодovu культуру, назву плодоносних утворень і номер, під яким вони розміщені (додаток Б).

Підготовлені гербарні зразки вкладають у папки зі скорозшивачем та формують у єдиний гербарій, зразок титульного аркушу якого наведено в додатку 1.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА ПЛОДОНОСНИХ УТВОРЕНЬ ОСНОВНИХ ПЛОДОВИХ І ЯГІДНИХ КУЛЬТУР

Плодоносні утворення зерняткових, кісточкових, горіхоплідних і ягідних порід мають різну будову та поділяються на прості (однорічні) і складні (багаторічні).

Прості плодоносні утворення плодovих дерев – кільчатка (у яблуні, груші, чорної смородини, агрусу), списик, прутик (у яблуні, груші), букетик (у деревоподібних сортів вишні, черешні, персика, аличі, у ряду сортів абрикоси та сливи, порічки), плодоносна гілочка (у кущоподібних сортів вишні, персика, абрикоси, аличі, чорної смородини, порічок, агруса, горіха волоського), змішана гілочка (у всіх кісточкових порід, чорної смородини, агрусу), шпорці (у сливи, аличі, персика, деяких сортів абрикоси), плодоносний пагін (у малини, ожини).

Складні плодоносні утворення дерев – плодушка (у яблуні, груші, чорної смородини, агруса), плодуха, плодова сумка, складна плодова гілочка (у яблуні та груші), складний букетик (у вишні, черешні, аличі, абрикоси, порічок), складний шпорець (у сливи, аличі, абрикоси).

Плодоносні утворення зерняткових порід

Кільчатка – найкоротший (до 5 см), інколи розетковий пагін з добре розвиненою верхівковою генеративно-вегетативною або вегетативною брунькою, без виражених міжвузлів, з кільцеподібно розміщеними листовими рубцями та редукованими вегетативними бічними бруньками.

Списик – однорічна гілочка 5–15 см завдовжки з вегетативно-генеративною або вегетативною брунькою на верхівці, укороченими міжвузлями, слабо розвиненими бічними бруньками та майже прямим кутом відходження.

Прутик – плодове утворення понад 15 см завдовжки, що має ознаки ростового пагона з вегетативно-генеративною або вегетативною брунькою на верхівці, вегетативні бічні бруньки.

Плодушка – малорозгалужена гілочка (віком 3–5 років), що складається з декількох кільчаток, яка плодоносить і має плодоносну сумку з слідами прикріплення плодоніжки.

Плодоносна сумка – потовщена частина плодушки чи плодухи з слідами прикріплення плодоніжки чи квітконіжки.

Плодуха – багаторічна розгалужена плодова гілочка (більше 6 років), що складається з плодових сумок і кільчаток.

Плодоносні утворення кісточкових порід

Букетна гілочка (букетик) – укорочений (до 5 см), іноді розетковий пагін, що має бічні генеративні (1–6 шт.) і верхівкову – вегетативну бруньку.

Плодоносна гілочка – однорічний пагін 10–15 см довжиною (рідше до 40 см), з бічними генеративними бруньками та верхівковою вегетативною.

Змішана плодоносна гілочка – однорічний пагін з верхівковою вегетативною брунькою. Серед бічних бруньок є як генеративні, так і вегетативні.

Шпорець – укорочений пагін (10–12 см), у якого бічні бруньки лише генеративні, а верхівкова – вегетативна. У деяких видів слив, а також у абрикоси, терена, аличі на самій верхівці пагона поряд з вегетативною брунькою утворюється пазушна колючка.

Плодоносні утворення ягідних порід

Плодоносні утворення ягідних порід представлені *кільчатками* (у смородини, агруса), *змішаними плодоносними гілочками* (у смородини), *букетними гілочками* (у порічок). У малини й ожини плодоношення відбувається на *плодоносних пагонах*, які проростають з генеративних бруньок.

Плодоносний пагін – стебло завдовжки 6–50 см з розгалуженнями, що проростають з генеративної бруньки та формують квітки і плоди (малина, ожина).

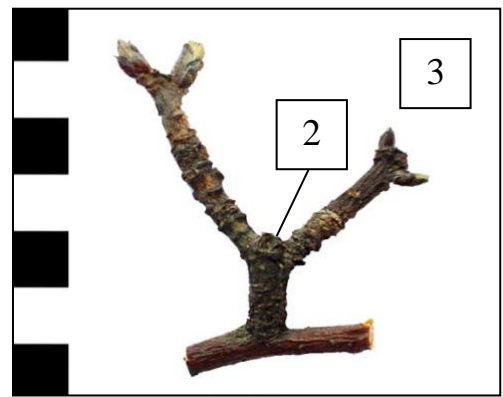
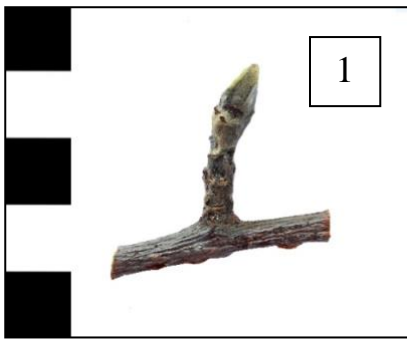

Рис. 1. Плодоносні утворення яблуні: 1 – кільчатка, 2 – плодова сумка, 3 – плодушка, 4 – плодوخа, 5 – списик, 6 – прутик.

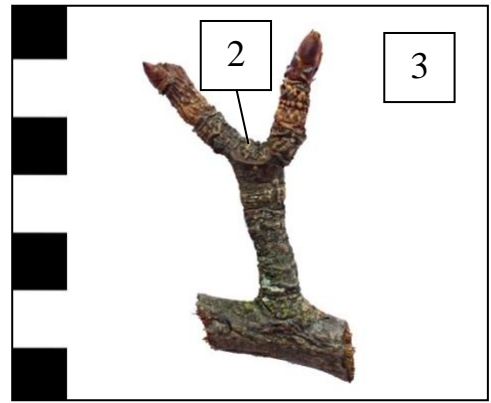
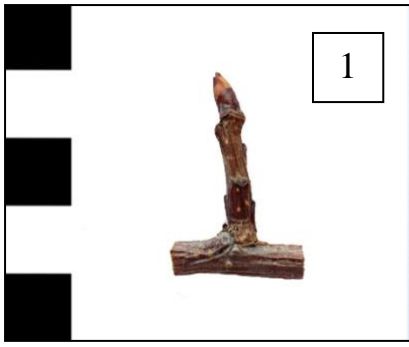

Рис. 2. Плодові утворення груші: 1 – кільчата, 2 – плодова сумка, 3 – плодушка, 4 – плодуха, 5 – списик, 6 – прутик.

Рис. 3. Плодоносні утворення абрикоси та сливи: 1 – шпорець абрикоси, 2 – шпорець сливи, 3 – плодоносна гілочка абрикоси, 4 – плодоносна гілочка сливи.

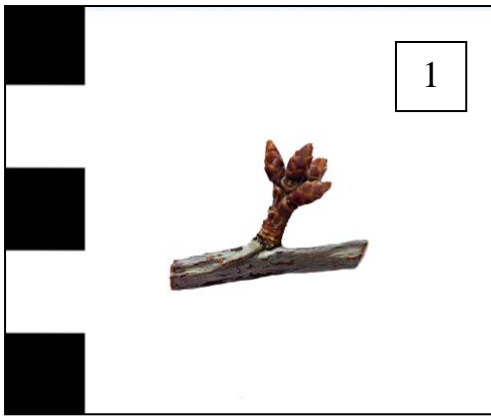

Рис. 4. Плодоносні утворення вишні та черешні: 1 – букетна гілочка вишні, 2 – букетна гілочка черешні, 3 – плодоносна гілочка вишні, 4 – плодоносна гілочка черешні.

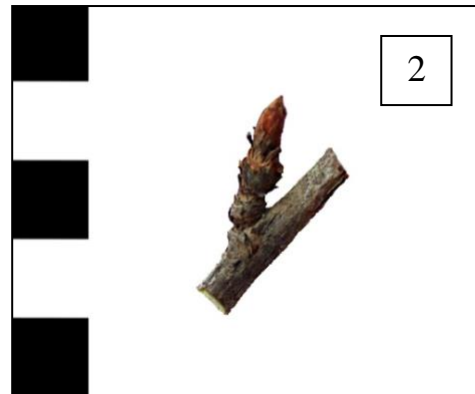
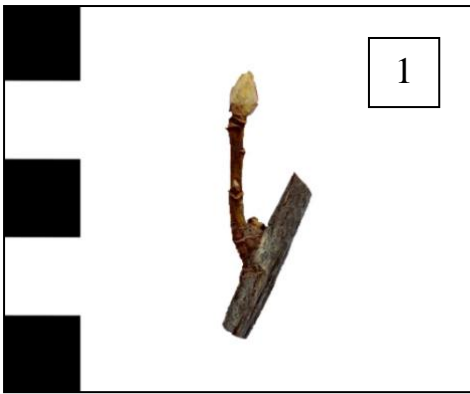

Рис. 5. Плодоносні утворення смородини та агрусу: 1 – кильчата смородини, 2 – кильчата агрусу, 3 – плодоносна гілочка смородини, 4 – плодоносна гілочка агрусу.

Рис. 6. Плодоносне утворення малини: 1 – плодоносний пагін.

ДОДАТКИ

Додаток А

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Кафедра плодівництва
і виноградарства

ГЕРБАРІЙ ПЛОДОНОСНИХ УТВОРЕНЬ ПЛОДОВИХ І ЯГІДНИХ КУЛЬТУР

Виконав: студент ___ групи
ІІІ курсу факультету
плодоовочівництва,
екології та захисту рослин

Перевірив: викладач

Умань – 2023

Додаток Б

Яблуня	
1	Кільчатка
2	Плодова сумка
3	Плодушка
4	Плодуха
5	Списик
6	Прутик

Рекомендована література

1. Грицаєнко А. О. Плодівництво : підручник. Київ : Урожай, 2000. 430 с.
2. Куян В. Г. Плодівництво : підручник. Київ : Аграрна наука, 1998. 472 с.
3. Куян В. Г. Плодівництво : практикум. Житомир : Льонок, 2002. 184 с.
4. Куян В. Г. Спеціальне плодівництво : підручник. Київ : Світ, 2004. 464 с.
5. Плодівництво : навч. посібн. / В. В. Заморський та ін. 2-ге вид., доп. Умань, 2019. 404 с., іл.
6. Ягідні культури / Ю. П. Яновський та ін. Київ, 2009. 215 с.